

**Zpráva o činnosti národního korespondenta pro boj proti drogové a
farmaceutické kriminalitě a pro trestnou činnost ve zdravotnictví za
rok 2021**

JUDr. Michal Basík

V Brně dne 1. března 2022
1 SPR 51/2022

V oblasti boje proti **drogové trestné činnosti**¹ v roce 2021 nedošlo z hlediska činnosti státního zastupitelství oproti předchozímu období k zásadním změnám. Došlo k pozastavení dosavadního trendu poklesu počtu zjištěných drogových trestných činů, neboť ve srovnání s rokem 2020 byl počet takových zjištěných trestných činů v podstatě totožný². Vzhledem k tomu, že celkově došlo k poklesu celkového počtu zjištěných trestných činů, vyplývá z toho, že podíl drogové trestné činnosti oproti roku 2020 mírně vzrostl.³

Do konce roku 2021 přetrvávala příznivá situace zcela stabilní právní úpravy, neboť nedošlo ke změně primárních norem upravujících trestní odpovědnost pro drogové trestné činy. Nicméně pro další období došlo v roce 2021 ke kontroverzní změně právní úpravy obsažené v zákoně č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, a to v oblasti týkající se produkce konopí. Původní záměr spíše technické úpravy administrativy spojené s produkcí léčivého konopí byl pozměněn v rámci projednávání v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Výslednou podobou zákona č. 366/2021 Sb. tak došlo k poměrně výrazným terminologickým změnám ve vymezení konopí. Jde konkrétně o nově přijatou definici rostliny technického konopí, za niž bude s účinností od 1. 1. 2022 třeba považovat rostlinu z rodu konopí, ze které lze získat konopí s obsahem nejvýše 1% látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů nebo pochází z osiva odrůd uvedených ve Společném katalogu odrůd druhů zemědělských rostlin. Došlo tak k výraznému, více než trojnásobnému nárůstu povolené hranice obsahu kanabinoidních látek v rostlině konopí. Vzhledem k přijatému datu účinnosti však nelze v současnosti odhadnout přímý dopad do oblasti právního postihu nedovoleného nakládání s ním v budoucnu.

Oproti předcházejícímu období (letům 2019 a 2020) došlo po čase k rozšíření seznamu návykových látek stanoveného ve formě nařízení vlády⁴. Tato úprava umožňuje relativně flexibilní reakci na výskyt nových typů drog, čehož bylo v roce 2021 využito. Nařízením vlády č. 184/2021 Sb. bylo do příloh č. 3, 4 a 7 doplněno 49 nových omamných látek z kategorie syntetických opioidů. Jedná se o analogy již existujících nelegálně zneužívaných omamných látek, které v drtivé většině nemají žádné terapeutické využití. Zároveň s tím došlo k systematickým změnám v zařazení některých syntetických opioidů v rámci jednotlivých kategorií, což však nemá na jejich právní režim z hlediska trestního práva zásadní vliv.

Bohužel i v roce 2021 přetrvávala nejistota aplikační praxe v důsledku závěrů vyplývajících z usnesení Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 3. 2017 sp. zn. C-497/16. Toliko pro rekapitulaci lze shrnout, že podle tohoto rozhodnutí léčivé přípravky obsahující látku, která je jinak prekursorem podle příslušného nařízení č. 273/2004 o prekursorech drog, nelze samy o sobě považovat za prekursor, ale jsou podřazeny právnímu režimu léčivých přípravků. Tento právní závěr bude mít

¹ Jde zejména o trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku a další trestné činy až po ustanovení § 288 trestního zákoníku.

² Konkrétně bylo statisticky zjištěno o jeden spáchaný skutek více.

³ Srov. údaje Policie ČR uveřejněné na <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>

⁴ Konkrétně nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek

patrně podstatný dopad na českou trestněprávní aplikační praxi, která doposud vycházela z judikatorního rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 8 Tdo 1363/2011, které naopak takové léčivé prostředky podřazuje pod pojem prekursor, pokud z nich lze takový prekursor extrahovat „snadno dostupnými a hospodárnými prostředky“. Do rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie bylo nedovolené nakládání s léčivými přípravky obsahujícími efedrin nebo pseudoefedrin právně posuzováno jako nakládání s prekursory, tj. zpravidla jako (přísnější) trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku. Pokud se naznačený právní závěr Soudního dvora Evropské unie dále prosadí v české trestněprávní aplikační praxi, totožné jednání bude nutno v řadě případů právně posoudit jako (mírnější) trestný čin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 trestního zákoníku, neboť takové léčivé přípravky by již nenaplnovaly parametry pojmu „prekursor“.

Uvedenou aplikační nejasnost by mělo odstranit stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu, jehož první verze byla připravena již v roce 2019. V rámci projednávání připomínek však byly navrhované teze stanoviska podrobeny kritice a následně byla připravena další verze návrhu stanoviska, avšak upravený návrh byl do opakovaného připomínkového řízení předložen až počátkem roku 2022.

Pokud jde o aplikační praxi v oblasti drogových trestných činů, lze, s výše uvedenou výhradou právního posouzení léčivých prostředků s obsahem prekursoru, i nadále považovat judikaturu zejména Nejvyššího soudu za v podstatě zcela ustálenou⁵ a v praxi nižších soudů za obecně respektovanou. Bez vážnějších obtíží se uplatňuje pojetí trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku za určitých okolností jako trestného činu trvajících. Předpokladem takového závěru je zjištění, že jednání obviněného představuje souvislý děj, v němž nelze vysledovat žádné dělicí momenty, pro které by se takové jednání rozpadalo na jednotlivé dílčí útoky pokračujícího trestného činu. Takovým pojítkem může být např. kontinuální proces výroby, popřípadě naplnění znaku „přechovávání pro jiného“ apod. Uvedené judikaturní závěry se uplatňují i nadále, jak vyplývá například i z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 877/2021, sp. zn. 11 Tdo 711/2021 a sp. zn. 11 Tdo 1019/2021. Rubem tohoto pojetí však je, že odsouzení pachatele pro trvající trestný čin v určitém období představuje zároveň překážku věci rozhodnuté pro případné stíhání téhož pachatele pro další zjištěné jednání, které však časově spadá do již „odsouzeného“ období. Rovněž tuto situaci judikatura Nejvyššího soudu v roce 2021 řešila, jak dokumentuje rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 128/2021, přičemž v tomto směru Nejvyšší soud shledal porušení zásady *ne bis in idem*.

Při praktické aplikaci § 283 trestního zákoníku se neobjevují žádné nejasnosti při výkladu jednotlivých hranic rozsahů nedovoleného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, tj. konkrétně většího, značného a velkého rozsahu. Praxe se tak zcela ustálila na tzv. propočtu desetinasobkem⁶ od výchozí hodnoty *množství většího než malého*, která je stanovena v příloze stanoviska

⁵ Ke stabilitě judikatury nepochybně pozitivně přispívá skutečnost, že trestní věci týkající se drog projednává u Nejvyššího soudu specializovaný senát č. 11.

⁶ V návaznosti na závěry rozhodnutí velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 1003/2012

trestního kolegia Nejvyššího soudu publikovaného pod č. 15/2014 Sb. rozh. tr.⁷ Konkrétní aplikace daného typu rozsahu tak v praxi může působit obtíže výhradně v rovině skutkové, resp. důkazní, nikoli však v rovině právního posouzení.

V případě postihu nedovoleného nakládání s konopím se v poslední době objevují námitky související s legalizačními tendencemi a s rozvojem využívání léčebného konopí. Obhajoba tak s poukazem na prospěšné účinky některých v konopí obsažených látek a tvrzenou vyšší míru tolerance veřejnosti ke zneužívání konopí bagatelizuje závažnost drogové trestné činnosti spojené s tímto druhem drog. Na takové námitky reagoval Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 701/2020, v němž zdůraznil, že povaha konopí jakožto lehké drogy je již zohledněna ve stanovení konkrétní hranice množství většího než malého ve smyslu výše citovaného stanoviska č. 15/2014 Sb. rozh. tr.

I přes zmíněnou stabilitu judikatury byla i v roce 2021 zaznamenána některá zajímavá rozhodnutí Nejvyššího soudu z oblasti postihu drogové trestné činnosti.

Z hlediska zamýšleného prospěchu jakožto okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby Nejvyšší soud setrvává na závěru, že odečíst je třeba pouze nezbytné náklady pro výrobu dané omamné a psychotropní látky, nikoli celkové náklady na provoz takové výroby (srov. například rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 1021/2021). V rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 1245/2020 však zároveň na druhou stranu Nejvyšší soud zdůraznil nutnost vyjádřit pachatelovu vůli dosáhnout konkrétní hranice prospěchu ve skutkové větě rozsudku (tj. analogicky již v usnesení o zahájení trestního stíhání a v obžalobě). Získání takového prospěchu nemůže být presumováno jen na podkladě možné doby a rozsahu páčání daného drogového deliktu.

V rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 1222/2020 a obdobně v rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 248/2021 Nejvyšší soud akceptoval, pokud je některému ze spolupachatelů na bázi organizované skupiny přičítán celkový rozsah páčání drogové trestné činnosti takovou skupinou. Pochopitelně ani v takovém případě nelze celkový rozsah spolupachateli přičítat automaticky, ale vždy záleží na tom, zda měl o takovém rozsahu činnosti celé skupiny alespoň představu.

V oblasti postihu distribuce drog ve věznicích pak lze zmínit, že i nadále Nejvyšší soud akceptuje právní kvalifikaci jednání vězněné osoby spočívající v objednávání drogy od osoby zvenčí jako účastenství ve formě návodu či organizátorství k trestnému činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku. Podmínkou však je, aby taková objednávatelka vězněná osoba skutečně v jiném (dodavateli) vzbudila rozhodnutí spáchat takový trestný čin, resp. jeho spáchání zosnovala. Tento právní závěr proto v žádném případě nelze aplikovat na běžný vztah distributora a odběratele, neboť odlišným prvkem je zde právě již prvotní úmysl distributora látku dodat (byť třeba i na objednávku do budoucna). Pro postih distribuce drog ve věznicích je instruktivní i rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 853/2021, které se vyslovilo v této souvislosti hned ke dvěma otázkám. Prvou byl závěr, že kázeňský postih vězně podle zákona o výkonu trestu odnětí svobody nevytváří překážku

⁷ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2013

ne bis in idem. Druhým závěrem bylo, že telefonické hovory vězňených osob lze odposlouchávat na podkladě § 18 odst. 5 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, a takto pořízené záznamy jsou procesně použitelné, byť se nejedná o odposlechy pořízené na podkladě příkazu soudce podle § 88 trestního řádu.

Z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, byť se netýká výhradně drogové trestné činnosti, lze dále zmínit rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 435/2021. To se týká výkladu *neodkladnosti* domovní prohlídky z hlediska doby mezi vydáním příkazu k domovní prohlídce a její realizací. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí zdůraznil, že neodkladnost je třeba posuzovat ve vztahu k okamžiku budoucího zahájení trestního stíhání, nikoli ve vztahu k okamžiku vydání příslušného příkazu. Z toho vyplývá, že ani prodleva několika měsíců mezi vydáním příkazu a realizací domovní prohlídky nezpochybňuje, že se jednalo o úkon neodkladný.

Zmínit lze i dvě rozhodnutí, týkající se ne zcela běžně řešených situací. Prvým případem byla distribuce syntetického cannabinoidu „MDMB-CHMICA“, přičemž v důsledku intoxikace touto látkou ve spojení s konzumací alkoholu došlo ke smrti poškozeného. Nejvyšší soud však ve svém rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 1162/2020 dovedl na straně pachatele pochybnosti o jeho zavinění ve vztahu ke smrtelnému následku, neboť ze skutkových zjištění vyplývalo, že pachatel si nebyl vědom toho, že nepředává „běžnou“ marihuanu, ale syntetickou látku se silnějším účinkem. Původní usnesení odvolacího soudu, jímž byl potvrzen odsuzující rozsudek, bylo proto zrušeno a odvolacímu soudu bylo přikázáno nové projednání a rozhodnutí věci. Druhým rozhodnutím, z hlediska závažnosti v podstatě na opačném konci spektra závažnosti drogové kriminality, byl případ distribuce poloviny tablety substitučního léčiva Suboxone, které obsahuje účinnou látku buprenorfin, a to za podmínek speciální recidivy podle § 283 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku. Nejvyšší soud v tomto případě (rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 21/2021) dovedl, že ani minimální množství takto distribuované psychotropní látky není důvodem k aplikaci zásady subsidiarity trestní represe, a to mj. i s poukazem na okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, na jejímž základě se jednalo o zvlášť závažný zločin. V tomto směru zaujal tedy striktnější postoj než ve skutkově a právně v podstatě totožné věci, v níž rozhodoval pod sp. zn. 11 Tdo 158/2019, v níž naopak zásadu subsidiarity trestní represe aplikoval.

V oblasti koncepce a realizace trestní politiky na úseku boje proti drogové trestné činnosti byly i v roce 2021 analyzovány aktuální trendy a vývoj této trestné činnosti. Palčivým problémem zůstává přeshraniční organizovaná drogová trestná činnost, zejména produkce metamfetaminu a jeho následný vývoz zejména do Německa a Rakouska.

Z hlediska trendů v páčání drogové trestné činnosti i nadále přetrvává částečný přesun organizované drogové trestné činnosti do prostředí internetu, zejména jeho skrytých struktur, tzv. *darknetu*. Tento do určité míry posílila i nadále přetrvávající pandemie onemocnění COVID-19 a s ní spojená omezující opatření. S nárůstem drogové kriminality na internetu souvisí jednoznačný trend nárůstu zásilek s obsahem omamných a psychotropních látek zasílaných prostřednictvím běžných zasilatelských či poštovních služeb. V takových případech je přitom samozřejmostí i přeshraniční prvek, zejména v rámci volného pohybu zboží na území Evropské

unie. Právě tento trend má za důsledek vzrůstající počet záchyťů přeshraničních zásilek obsahujících omamné a psychotropní látky, což souvisí s tím, že elektronicky uzavřený drogový obchod je třeba vždy završit fyzickým dodáním takové látky odběrateli.

Po přestávce vynucené pandemií onemocnění COVID-19 byla v roce 2021 obnovena a završena činnost projektu „CO3DIL“. Jednalo se o významný, Evropskou unií financovaný projekt široké mezinárodní spolupráce zejména policejních složek zapojených do boje proti nelegální produkci syntetických drog. Organizátorem projektu byla Národní protidrogová centrála, přičemž k účasti na tomto projektu bylo přizváno i Nejvyšší státní zastupitelství.

Cílem tohoto projektu bylo posílení policejní spolupráce při odhalování zejména výrobních základen produkce syntetických drog, zejména metamfetaminu, amfetaminu a MDMA (extáze), jako jsou varny, jiné typy laboratoří, lisovny tablet, mezisklady prekursorů apod. V rámci projektu byly sdíleny konkrétní poznatky o jednotlivých zločineckých aktivitách, metodice odhalování laboratoří a skladů a zmapování distribučních sítí jednotlivých organizovaných zločineckých uskupení.

Struktura projektu byla dvouúrovňová, a to operativní, která byla zaměřena na sdílení konkrétních informací k jednotlivým odhalovaným případům s výrazným přesahem na území více států. Na bázi operativní spolupráce probíhaly i jednotlivé operace („zátahy“) v rámci konkrétních případů. Druhou úroveň představovalo celkem pět tzv. expertních setkání, která byla zaměřena obecněji na metodickou a koncepční spolupráci, prezentovány byly již realizované případy se zaměřením na konkrétní použité metody apod. Těchto expertních setkání se kromě výkonných policistů účastnili i další specialisté, např. z EUROPOLu, americké protidrogové centrály DEA, chemici se zaměřením na syntetické drogy, statistici organizace EMCDDA. Nejvyšší státní zastupitelství se v roce 2021 účastnilo expertního setkání v Gdaňsku a závěrečné konference v Praze, kde jako významný host promluvil i nejvyšší státní zástupce JUDr. Igor Stříž.

Nejvyšší státní zastupitelství v roce 2021 dále velmi aktivně připomínkovalo návrh metodického rozkazu ředitele Kriminologického ústavu, který má zakotvit metodologii zkoumání zajištěného konopí, stanovení obsahu THC v konopí a ustanovit metodu pro kvalifikovaný odhad obsahu THC v rostlinách konopí v neukončeném stádiu růstu. Projednání připomínek se uskutečnilo dne 4. 3. 2021 prostřednictvím videokonference za účasti vedení Národní protidrogové centrály, Kriminologického ústavu v Praze a Vrchního státního zastupitelství v Praze. K metodologii zkoumání zajištěného konopí byly připomínky zaměřeny na soulad navrhované metody s obdobnou právní úpravou zakotvenou v právu EU. Podrobné diskusi byla podrobena navrhovaná metodologie kvalifikovaného odhadu, přičemž Nejvyšší státní zastupitelství v tomto směru zdůraznilo nutnost transparentnosti statistických dat tak, aby výstupy kvalifikovaného odhadu byly přezkoumatelné, aby nebyla zpochybňována jejich důkazní validita.

Další oblastí týkající se zkoumání konopí, v níž se Nejvyšší státní zastupitelství angažuje, je záměr vyvinout standardizovanou databázi genotypů jednotlivých

kultivarů konopí z hlediska jejich obsahu cannabinoidních látek za účelem jejich porovnání se vzorky DNA z konopí zajištěného při nelegálním pěstování. Tato metoda by umožňovala i v případě zajištění rostlin konopí v počátečních stádiích růstu stanovit na základě rozboru DNA takové rostliny konkrétní kultivar, a tím zároveň určit pravděpodobný obsah cannabidoidů v případě dopěstování, včetně rozlišení zakázané účinné látky THC a případných dalších látek, jako například CBD. Zavedení této metody do praxe orgánů činných v trestním řízení je však závislé na zajištění financování potřebného výzkumu a vývoje základní databáze.

S výjimkou završení projektu „CO3DIL“ byly i nadále v roce 2021 v důsledku pandemie utlumeny dosavadní intenzivní mezinárodní kontakty s okolními státy na poli boje proti přeshraničnímu obchodu s omamnými a psychotropními látkami. Na přelomu listopadu a prosince se však uskutečnilo na půdě International Law Enforcement Academy v Budapešti intenzivní pětidenní školení státních zástupců specializujících se na postih drog pod záštitou odborníků z americké protidrogové centrály DEA. Tohoto kurzu se zúčastnili za Českou republiku dva státní zástupci.

Stejně tak nadále pokračuje, zejména za použití prostředků dálkové komunikace, mezinárodní spolupráce v konkrétních věcech, včetně vícestranné spolupráce zastřešované agenturou Evropské unie pro mezinárodní justiční spolupráci EUROJUST.

Epidemická situace nadále nepříznivě ovlivnila rovněž konání vzdělávacích akcí a vícestranných či meziresortních porad, jednání či konferencí. V roce 2021 se tak neuskutečnily některé aktivity známé z let minulých (zejména tradiční výroční mezinárodní konference pořádaná Národní protidrogovou centrálou, ani celorepubliková porada drogových specialistů). Nicméně lze předpokládat obnovu těchto aktivit, jakmile to umožní epidemiologická situace.